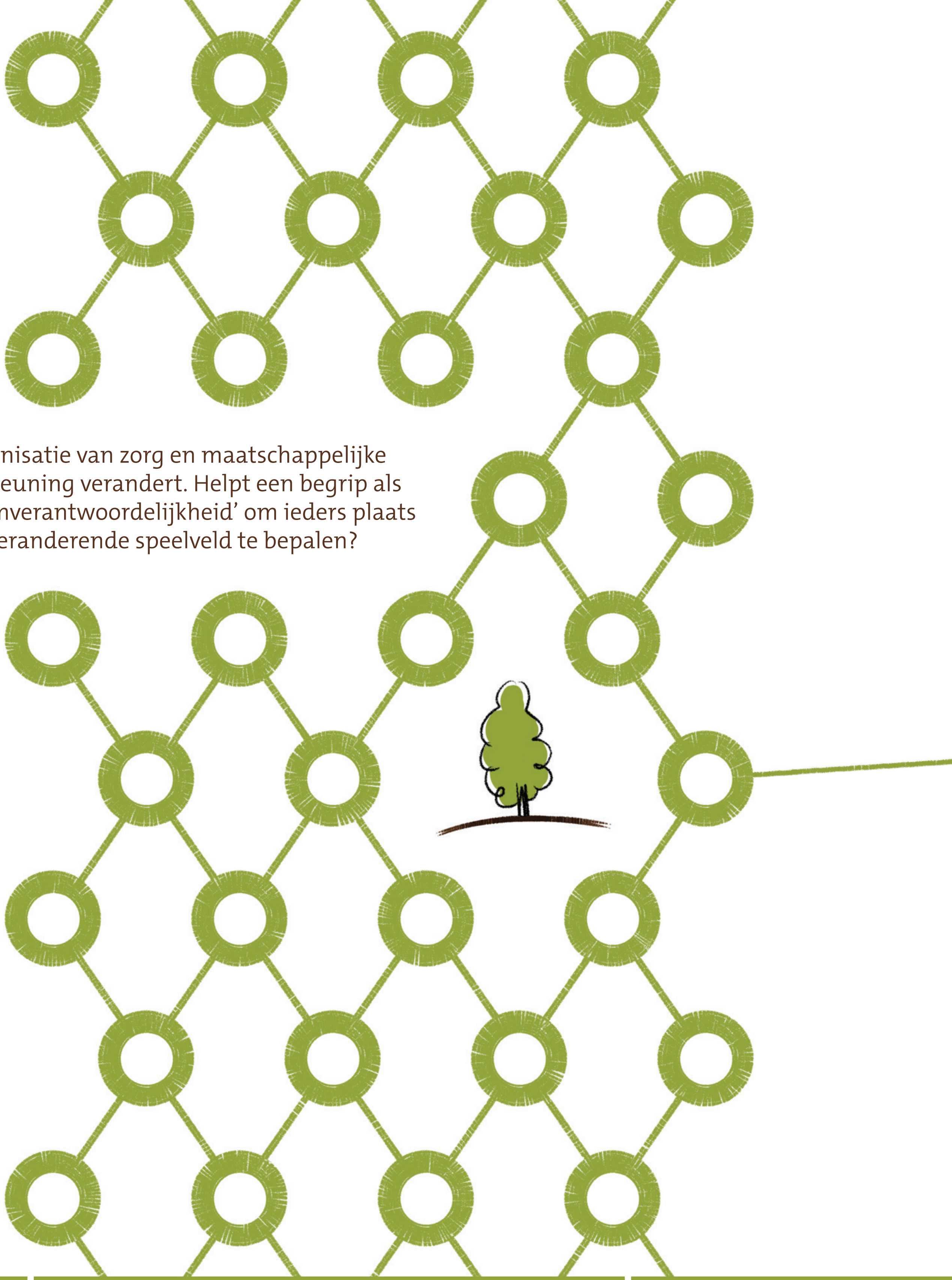

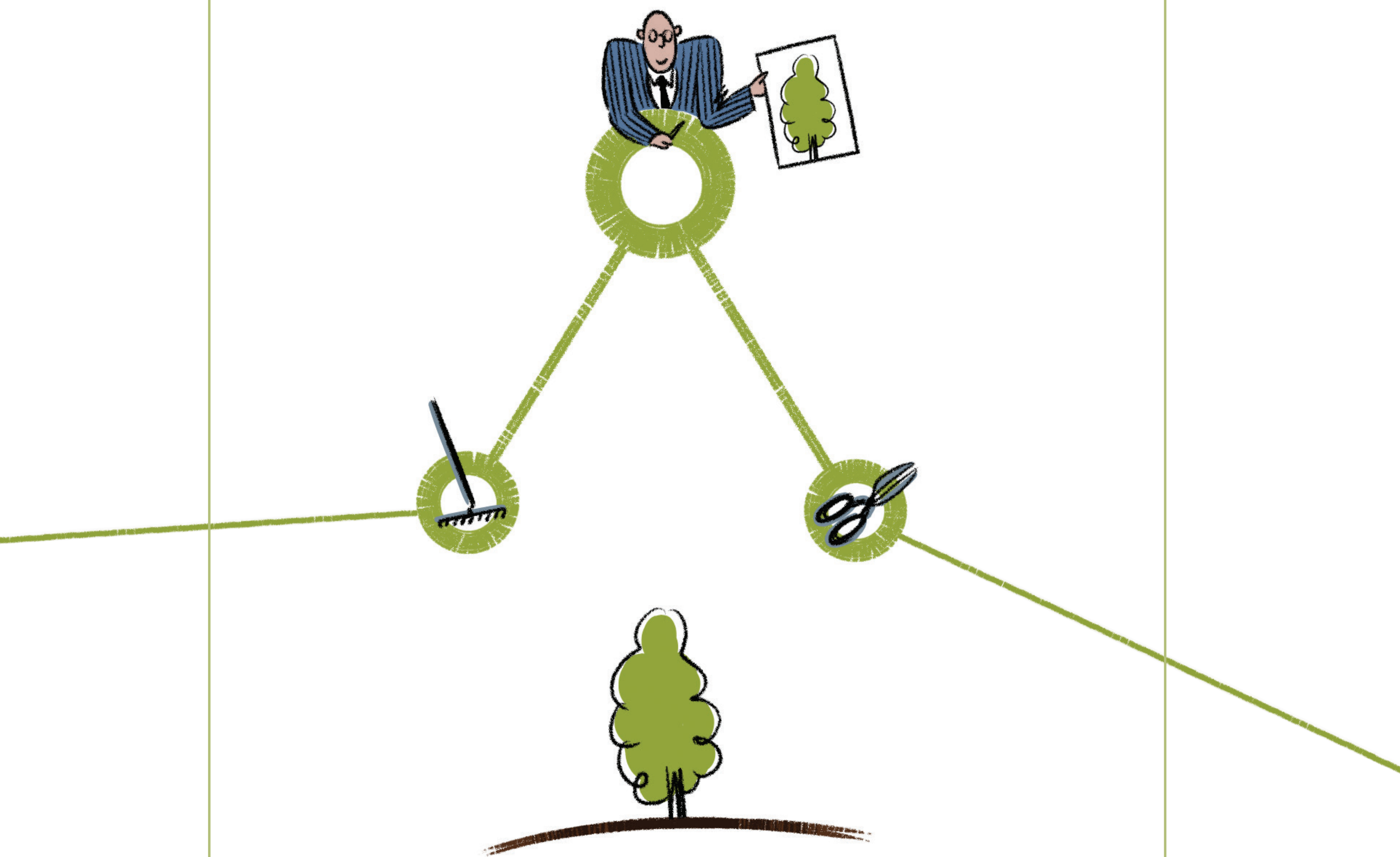
De organisatie van zorg en maatschappelijke ondersteuning verandert. Helpt een begrip als ‘systeemverantwoordelijkheid’ om ieders plaats in het veranderende speelveld te bepalen?

raad vooR Volksgezondheid en Samenleving

Verlangen naar samenhang

Over systeemverantwoordelijkheid en pluriformiteit

‘Systeem’ en ‘leefwereld’: waarom hebben we het erover?

Denken in termen van systeem en leefwereld geeft woorden aan gevoelens van **onbehagen** maar is **niet onschuldig**.

- p. 24/25 Systeem en leefwereld; p. 99, Bijlage 2, Onderliggende aannames blootgelegd over macht en sturingsrelaties

De wens **alomvattend** te zijn bestaat altijd: het is de wens om vanuit een centrale positie een **samenhangende werkelijkheid** te overzien.

- p. 18, Verantwoordelijkheden en verantwoorden

Waar eindigt de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid?

Het systeem definieert altijd de **normen en instrumenten** waarmee mensen hun handelingen legitimeren.

- p. 26, De potentie van systemen

Heeft gereguleerde marktwerking de problemen van de klassieke verzorgingsstaat weten in te dammen?

Rationeel-economisch denken werd gezien als middel om **efficiënt en rechtmatig** aan te kunnen sluiten bij de pluriforme vragen van burgers.

- p. 16, Een geschiedenis van verschuivende verhoudingen

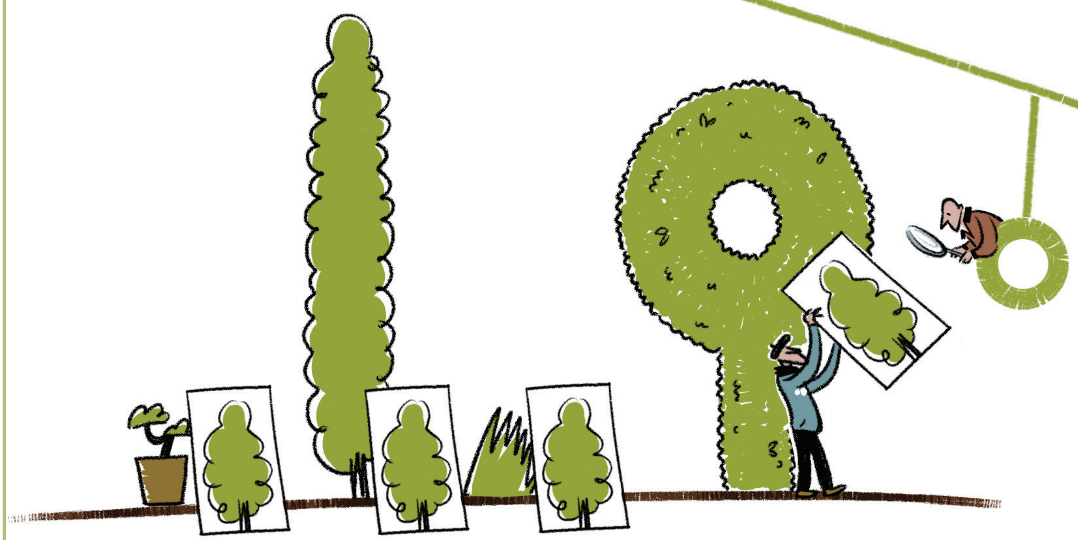
Biedt een systeemverantwoordelijke rijksoverheid werkelijk ruimte voor initiatieven vanuit de samenleving?

Termen als ‘de energieke samenleving’, ‘actief burgerschap’ en ‘sociaal ondernemerschap’ duiden op een hernieuwd **vertrouwen in het maatschappelijk potentieel**.

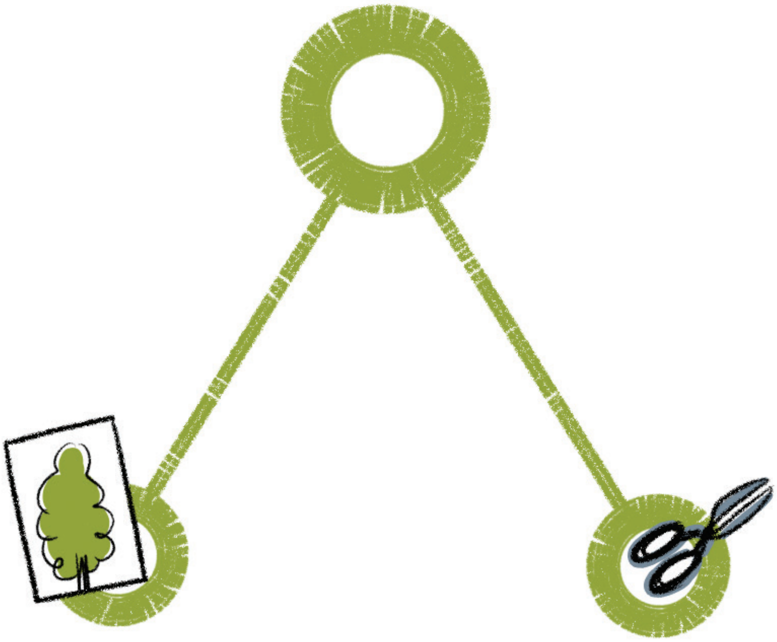
- p. 17, Een geschiedenis van verschuivende verhoudingen

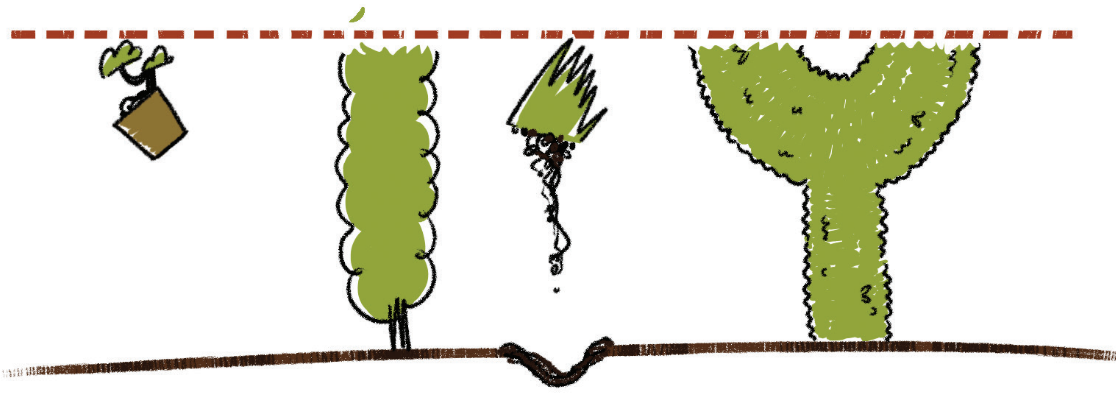
Kan de overheid klassieke grondrechten beschermen en sociale grondrechten bevorderen zonder dat het systeem zichzelf repliceert?

Bepalingen van bovenaf verleiden bestuurders en professionals ertoe zelf ook te gaan werken met meetbare prestatie-indicatoren. Dit **mechanisme van replicatie** werkt door tot in de spreekkamer en tot aan de keukentafel.

- p. 21, Verantwoording in de verzorgingsstaat

De door het systeem gebrachte duidelijkheid kan alleen tot stand komen door een **vereenvoudigde voorstelling** van de complexiteit en pluriformiteit van de maatschappelijke domeinen.

- p. 32, Stille sturing in plaats van neutraliteit en ruimte

In werkelijkheid blijkt systeemverantwoordelijkheid **geen vaststaand gegeven**, maar een begrip waaraan op verschillende manieren betekenis wordt gegeven. De **belofte van duidelijkheid** wordt niet ingelost.

- p. 31/32, Ambiguiteit in plaats van duidelijkheid; p. 78, Bijlage 1, Rolopvattingen van systeemverantwoordelijkheid

Wat betekent het om pluriformiteit als waarde centraal te stellen?

Het discours van systeemverantwoordelijkheid is enerzijds **verhullend** ten aanzien van collectieve sturingsambities en anderzijds **bedreigend** voor de pluriformiteit. **Pluriformiteit als uitgangspunt biedt daarentegen mogelijkheden voor situationele verantwoording.**

- *p. 46, Verantwoording over publieke belangen*

Dit beeldverhaal maakt deel uit van ‘Verlangen naar samenhang’, een uitgave van de RVS.